

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. XII. Quare ineruditi ingeniosiores vulgo habeantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

& barbari & servi: ¹ & si hoc fat est, nulla est ratio dicendi.

¹ *Et si hoc fat est.*] Hoc dictum est | satis non esse, ideoque esse opus arte. *enthymematice*, & ex contrario colligit | *Idem.*

C A P. XII.

Quare ineruditi ingeniosiores vulgo habeantur.

13 **N**E hoc quidem negaverim, sequi plerunque hanc opinionem ut fortius dicere videantur indocti. Primum vitio male judicantium, qui majorem habere vim credunt ea quæ non habent artem: ut *effringere*, quam aperire: *rumperere*, quam solvere: *trahere*, quam ducere, putant robustius. Nam & gladiator ¹ qui armorum inscius in pugnam ruit, & luctator qui totius corporis nisu in id quod semel invasit, incumbit, fortior ab his vocatur: cum interim & hic frequenter suis viribus ipse prosternitur, & illum vehementis impetus, excipit adversarii ² mollis articulus. sed sunt in hac parte quæ imperitos etiam naturaliter fallant. Nam & *divisio* cum plurimum valeat in causis, speciem virium minuit: & rudia politis majora, & sparsa compositis numerosiora creduntur. Est præterea quædam virtutum vitiorumque vicinia, qua maledicus pro *libero*, temerarius pro *forti*, effusus pro *copioso* accipitur. ³ Maledicit autem ineruditus apertius, & sæpius vel cum periculo suscepti litigatoris, frequenter etiam suo. Affert & ista res opinionem, quia libentissime homines audiunt ea quæ dicere ipsi noluis-

Quadam consecutione alteram tractat quæstionem, quare ingeniosior & virilior esse populo videatur imperiti oratio. Cujus rei varias affert Fabius rationes. hoc porro si verum esset, non solum supervacuum esset artis tractatus, verum etiam obesset. *Turneb.*

¹ *Qui armorum inscius in pug.*] Vide Jan. Gebhardi Crepund. lib. I. cap. 16. pag. 53.

² *Mollis articulus.*] Eleganter *mollem articulum* appellavit lenem corporis inflexionem, qua armorum periti adversariorum elidunt petitionem. nam articulis membra flectuntur. *Turneb.*

³ *Maledicit autem.*] Quæ longe lateque distant, nemini possunt imponere: at quæ vicinæ sunt, à prudentibus duntaxat & artificibus discerni possunt. quo fit ut populus *vicina vitia* plerunque pro *virtutibus* accipiat. *Idem.*

¹ *Noluis-*

1 nolissent. Illud quoque alterum quod in elocutione ipsa periculum, minus vitat, conaturque perdit: unde evenit nonnunquam, ut aliquid grande inveniatur, qui semper quærit quod nimium est: verum & raro evenit, & cætera vitia non pensat. 2 Propter hoc quoque interdum videntur indocti copiam habere majorem, quod dicunt omnia: doctis est & electio, & modus. His accedit, quod à cura docendi quod intenderint, recedunt. 3 Itaque illud quæstionum & argumentorum apud corrupta judicia 4 frigus evitant: nihilque aliud quam quo vel pravis voluptatibus aures assistentium permulceant, quærunt. *Sententia* quoque ipsæ, quas solas petunt, magis eminent, cum omnia circa illas sordida & abjecta sunt: ut *lumina non inter umbras* (quemadmodum Cicero dicit) *sed plane in tenebris clariora sunt*. Itaque *ingeniosi* vocentur ut libet, dum tamen constet, contumeliose sic laudari disertum. Nihilominus confitendum est etiam detrahere doctrinam aliquid, ut *limam rudibus*, & *cotes hebetibus*, & *vino vetustatem*: sed vitia detrahit: 5 atque eo solo minus est quod literæ perpolierunt, quo melius. 6 Verum hi pronuntiatione quoque famam dicendi fortius quærunt. Nam & clamant ubique, 7 & omnia *levata* (ut ipsi

1 Nolissent.] Alii leg. voluissent.

2 Propter hoc quoque.] *Indocti* nihil supprimunt, *docti* vero habent verborum & rerum delectum, & in his quoque mediocritatem servant: quorum alterum est *qualitatis*, alterum *quantitatis*. Turneb.

3 Itaque illud, &c.] A docendo, quod maxime proprium est oratoris, ad delectationem transeunt, egressionemque faciunt in locos amœnos, ut populo placeant. nam quæstionum & argumentorum tractatio ut difficilior & asperior est, ita populo molestior. *Idem*.

4 Frigus.] Budæus in commentariis linguæ græcæ hunc locum citat, ac *frigus* interpretatur, quod ingratum est, & absurdum videtur, minimeque plausible. *Idem*.

5 Atque eo solo.] Doctrina nimiam orationis copiam coercet: quamquam tamen detrahit, illa diminutio est optima, atque oratio eo est melior quam prius, quo minor est quam antea fuerat. *Idem*.

6 Verum hi.] Alia etiam causa est, sed multo potentissima, ab eorum actione tumultuosa perita, quæ populo placet, Fabio tamen libro undecimo displicet.

7 Et omnia (ut ipsi vocant manv, &c.) Vide Jan. Gebhard. Crepund. libro 1. cap. 13. pag. 42. Joh. Lininel. Not. in Propert. pag. 77. & Lud. Cresoll. Vacat. Autumn. lib. 2. cap. 1. sect. 4. pag. 117. cap. 3. sect. 2. p. 15. & seqq. cap. 9. sect. 9. p. 316. cap. 12. sect. 2. p. 378. cap. 13. sect. 1. p. 396. lib. 3. cap. 8. sect. 1. pag. 494.

ipsi vocant) *manu*, emugiunt, multo discursu, anhelitu, jactatione, gestu, motu capitis furentes. ¹ Jam *collidere manus, terræ pedem incutere, femur, pectus, frontem cedere*, mire ad ² pullatum circulum facit: cum ille eruditus, ut in oratione multa summittere, variare, disponere, ita etiam in pronuntiando suum cuique eorum quæ dicet, colorum accommodare actum sciat: & si quid sit perpetua observatione dignum, modestus & esse & videri malit. At illi hanc *vim* appellant, quæ est potius *violentia*: cum interim non actores modo aliquos invenias, sed (quod est turpius) præceptores etiam, qui brevem dicendi exercitationem consecuti, ommissa ratione, ut tulit impetus, passim tumultuentur, eosque qui plus honoris literis tribuerunt, & ineptos, & jejunos, & trepidos, & infirmos, ut quodque verbum contumeliosissimum occurrit, appellant. Verum illis quidem gratulemur, sine labore, sine ratione, sine disciplina disertis: nos quando & præcipiendi munus etiam pridem deprecati sumus, ³ & in foro quoque dicendi, quia honestissimum finem putabamus: desinere dum desideraremur, ⁴ inquirendo scribendoque talia consolemur otium nostrum, quæ futura usui bonæ mentis juvenibus arbitramur, nobis certe sunt voluptati.

CAP.

¹ *Jam collidere manus.*] Hoc gestu utendum putat Fabius duntaxat in contentionibus. *Turneb.*

² *Pullatum circulum.*] *Circulus pullatus* appellatur turba populi & corona, vestibus pullis utentis, nam his vestibus plebs Romana utebatur, ut apparet ex *Tranquillo in Augusto. Idem.*

³ *Et in foro quoque.*] Fabius libro duodecimo ait oratorem quoque debere finem causarum agendarum mature facere, & ad otium se conferre. *Idem.*

⁴ *Inquirendo scribendoque, &c.*] Fabius quoque lib. 12. suadet ut orator cum finem agendi fecerit, cum alia studia tractet, tum etiam aliquid componat. *Idem.*

Generale